

# REALIZACJA PROCESU BOŁOŃSKIEGO

## 2.1 Wprowadzenie systemu "czytelnych" i porównywalnych dyplomów, wdrożenie suplementu do dyplomu

Zakres informacji zawartych w dyplomie ulegnie rozszerzeniu dzięki wprowadzeniu suplementu do dyplomu.

**Suplement do dyplomu** opracowany został przez ekspertów Komisji Europejskiej, Rady Europy i UNESCO/CEPES i stanowić będzie część dyplomu ukończenia studiów. Będzie informować o poziomie, oraz określać będzie nakład pracy studenta wyrażony w punktach ECTS, charakter uzyskanych kwalifikacji (profil akademicki, profil zawodowy) i efekt kształcenia (zakres wiedzy i umiejętności).

Suplement do dyplomu winien być wydawany od 2005 roku każdemu absolwentowi bezpłatnie. Uczelnie, które będą wydawać suplement do dyplomu wszystkim swoim absolwentom mogą otrzymać wyróżnienie "DS label" nadawane przez Komisję Europejską.

Suplement do dyplomu ułatwi obiektywną ocenę kwalifikacji absolwentów przez ich przyszłych pracodawców oraz przebieg kształcenia - zarówno w kraju, jak i za granicą. Struktura suplementu do dyplomu jest regulowana w każdym kraju odpowiednim dokumentem prawnym.

Ze względu na konieczność zapewnienia porównywalności dyplomów, istotnym zadaniem dla każdego kraju uczestniczącego w Procesie Bolońskim jest zdefiniowanie struktury stopni naukowych i tytułów zawodowych. Z porównywalnością dyplomów związana jest uznawalność wykształcenia.

Ministrowie edukacji podkreślają znaczenie Lizbońskiej Konwencji o Uznawalności (1997) i apelują o jej ratyfikację przez kraje biorące udział w procesie bolońskim. Polska ratyfikowała Konwencję Lizbońską dnia 17 marca 2004r.

Ministrowie uczestniczący w Konferencji Berlińskiej uznali, że ważną rolę w procesie uznawalności powinny odgrywać komisje akredytacyjne, działające w państwach - sygnatariuszach Deklaracji Bolońskiej, poprzez wypracowanie przejrzystych i porównywalnych kryteriów oceny jakości kształcenia, co w konsekwencji umożliwi uproszczenie procedur ekwiwalencyjnych, a także sprzyjać będzie mobilności studentów i absolwentów uczelni. Ze strony polskiej w procesie tym uczestniczy Państwowa Komisja Akredytacyjna.

## 2.2 Wprowadzanie studiów dwustopniowych

Przyjęcie w Deklaracji Bolońskiej zalecenia wprowadzenia studiów dwustopniowych dało silny impuls do restrukturyzacji europejskich systemów szkolnictwa wyższego. Ponad 50% uczelni europejskich już wprowadziło bądź wprowadza system dwustopniowy, a dalsze 30% deklaruje wprowadzenie tego systemu w najbliższej przyszłości.

Dwustopniowy system studiów oparty jest na dwóch cyklach kształcenia:

- I stopień (licencjat/inżynier);
- II stopień (magister lub równorzędne, np. lekarz).

System ten wpływa na uelastycznienie studiów, umożliwia podjęcie pracy po I cyklu kształcenia i powrót do uczelni w terminie późniejszym w celu kontynuacji studiów w II cyklu kształcenia. Sprzyja również mobilności studentów zarówno między uczelniami, jak i kierunkami studiów i zwiększa dostęp do szkolnictwa wyższego.

## 2.3 Punktowy system zaliczania osiągnięć studentów (ECTS)

**System punktów ECTS** (European Credit Transfer and Accumulation System) jest coraz częściej stosowanym w Europie sposobem oceny postępów studenta w zdobywaniu wiedzy. Liczba punktów odzwierciedla nakład pracy studenta wymagany do zaliczenia danego przedmiotu. Punkty przyporządkowane są wszystkim przedmiotom występującym w planie studiów, które podlegają ocenie. Zaliczenie roku akademickiego wymaga zgromadzenia 60 punktów, a semestru - 30 punktów ECTS. System ten ułatwia także projektowanie indywidualnych ścieżek kształcenia i elastycznych programów studiów.

System ECTS został wprowadzony w 1989 roku w ramach programu Erasmus jako system transferu punktów. Ułatwiał on uznawanie okresów studiów w kraju i za granicą oraz przyczynił się do

zwiększenia mobilności studentów w Europie. Obecnie dąży się do wykorzystania systemu ECTS jako systemu akumulacji osiągnięć studenta w różnych okresach studiów, odbywanych w kraju i za granicą. System ECTS stosowany jest w większości uczelni europejskich. Uczelnie, które wprowadzą ten system na wszystkich kierunkach studiów I i II stopnia, będą mogły ubiegać się o przyznanie specjalnego wyróżnienia "ECTS label". Wprowadzanie systemu punktowego (ECTS) jest wspierane możliwością uzyskania grantów oraz doradztwem ekspertów w ramach programu Socrates-Erasmus. Polskie uczelnie otrzymały w latach 1998-2003 ponad 160 grantów z programu Socrates-Erasmus na wprowadzenie systemu punktowego (ECTS).

## 2.4 Zwiększenie mobilności

Rozwój mobilności studentów i pracowników uczelni europejskich jest w znacznej mierze skutkiem realizacji programów wspólnotowych. W skali Europy, w ramach programu Sokrates-Erasmus, ponad 120.000 studentów rocznie realizuje część programu studiów na uczelni zagranicznej. W liczbie tej jest ponad 5400 polskich studentów. Mobilność studentów, według planów Komisji Europejskiej, wzrośnie prawie trzykrotnie po 2006 roku, dzięki znacznie zwiększonemu finansowaniu z budżetu UE. Zwiększenie mobilności powinno łączyć się ze zrównoważeniem liczby studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających. Wzrostowi liczby studentów przyjeżdżających do uczelni sprzyjają: oferty studiów w często używanym języku europejskim, programy studiów opracowane wspólnie z uczelniami partnerskimi, wymiana wykładowców, stosowanie systemu punktów ECTS, uznawalność okresów studiów za granicą, wewnętrzny system zapewniania jakości oraz odpowiednia infrastruktura.

Komisja Europejska promuje wspólne studia II stopnia zapewniające studentom możliwość studiowania w dwóch lub trzech krajach UE. Przykładem takiej inicjatywy KE jest program Erasmus Mundus,

uruchomiony od 1 stycznia 2004. Kraje, które będą wspierać tego rodzaju studia, mają możliwość wypracowania korzystnej pozycji w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego.

## 2.5 Zapewnianie jakości kształcenia

Głównym atrybutem Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego powinna być wysoka jakość kształcenia. Ministrowie edukacji uczestniczący w Konferencji Berlińskiej przyjęli jako priorytet utworzenie do 2005 roku w każdym z krajów uczestniczących w Procesie Bolońskim systemu zapewniania jakości, który umożliwiłby:

- ocenę wewnętrzną i zewnętrzną programów lub instytucji kształcenia, przy udziale studentów, oraz publikację wyników oceny,
- akredytację lub certyfikację instytucji szkolnictwa wyższego,
- udział ekspertów zagranicznych w procesach oceny jakości.

Ministrowie edukacji zwrócili się również do ENQA (European Network for Quality Assurance) o opracowanie uzgodnionych norm, procedur i wytycznych dotyczących zapewniania jakości.

W Polsce instytucją powołaną, na mocy ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, do oceny jakości kształcenia oraz akredytacji szkół wyższych jest funkcjonująca od 1 stycznia 2002 r. **Państwowa Komisja Akredytacyjna**. Jest ona jedynym ustawowym organem działającym na rzecz jakości kształcenia w całym obszarze szkolnictwa wyższego, a poddanie się ocenie Komisji jest obligatoryjne.

Opinie Komisji rodzą skutki prawne w postaci decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego o cofnięciu lub zawieszeniu uprawnienia do kształcenia na danym kierunku studiów i poziomie kształcenia.

## 2.6 Promocja wymiaru europejskiego w szkolnictwie wyższym

Wzmacnianie wymiaru europejskiego w szkolnictwie wyższym jest w znacznym stopniu rezultatem uczestnictwa w programie Sokrates-Erasmus. Uczelnie w ramach projektów wielostronnych opracowują wspólne programy studiów (curriculum development projects), wprowadzają do programu studiów moduły europejskie oraz organizują intensywne kursy prowadzone przez wykładowców z różnych krajów dla międzynarodowych grup studentów. Mobilność studentów i pracowników realizowana przez uczelnie w ramach programu Sokrates-Erasmus przyczynia się także do promocji wymiaru europejskiego w szkolnictwie wyższym.

Uczelnie w wielu krajach europejskich podejmują prace nad przygotowaniem zintegrowanych studiów realizowanych w dwóch lub trzech krajach. Studia te prowadzą do wspólnego dyplomu. Ministrowie

edukacji podjęli postanowienie usuwania wszelkich przeszkód w wydawaniu i uznawaniu takich dyplomów oraz zapewнили, że będą wspierać rozwój zintegrowanych studiów i dążyć do zapewnienia ich odpowiedniej jakości.

W Polsce 187 uczelni uczestniczy w programie Sokrates-Erasmus realizując wymianę studentów i pracowników. W latach 1998-2003 ponad 80 uczelni brało udział w różnego rodzaju projektach współpracy wielostronnej.

## **2.7 Kształcenie ustawiczne**

Na kolejnych konferencjach ministrów w Pradze i Berlinie, podkreślono szczególne znaczenie wdrażania koncepcji uczenia się przez całe życie oraz potrzebę dalszego rozwoju systemu kształcenia ustawicznego. Powinno być ono jednym z zasadniczych elementów Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Zwrócono uwagę na konieczność kształcenia ustawicznego na poziomie wyższym, jako integralnej części działań uczelni. Podkreślono potrzebę wprowadzania ułatwień w zakresie uznawania wcześniejszych okresów nauki i poprawy dostępności tego typu kształcenia dla wszystkich obywateli.

Kształcenie ustawiczne na poziomie wyższym obejmuje najczęściej studia zaoczne i wieczorowe, studia podyplomowe i kursy specjalistyczne. Coraz częściej uczelnie europejskie oferują kursy doskonalenia zawodowego realizowane wspólnie przez uczelnie i firmy zainteresowane szkoleniem swoich pracowników.

## **2.8 Uczelnie i studenci**

Realizacja działań w ramach procesu bolońskiego wymaga efektywnej współpracy władz uczelni, nauczycieli akademickich i studentów. Na konferencji w Berlinie odnotowano z uznaniem zaangażowanie uczelni i studentów w realizację celów procesu bolońskiego. Zaznaczono, iż studenci winni mieć wpływ na organizację procesu kształcenia oraz potwierdzono potrzebę uwzględnienia w procesie bolońskim wymiaru społecznego szkolnictwa wyższego.

## **2.9 Promocja atrakcyjności Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego**

Należy zwiększyć atrakcyjność i dostępność europejskiego szkolnictwa wyższego in. poprzez rozwój programów stypendialnych dla studentów z tzw. krajów trzecich.

Przyczyni się do tego program Erasmus Mundus w ramach, którego Komisja Europejska przyzna w latach 2004-2008 około 8000 stypendiów dla studentów i pracowników naukowych z innych kontynentów. Przez ten program będzie wspierana promocja jakości europejskiego szkolnictwa wyższego wśród uczelni na całym świecie.

## **2.10 Kształcenie i badania, współpraca na poziomie doktoranckim**

W Komunikacie Berlińskim potwierdzono konieczność ścisłych powiązań między Europejską Przestrzenią

Badawczą a Europejskim Obszarem Szkolnictwa Wyższego w procesie tworzenia Europy Wiedzy. Podkreślono znaczenie badań jako integralnej części szkolnictwa wyższego. Uznano także za konieczne rozszerzenie dwustopniowego systemu studiów o studia doktoranckie jako trzeci stopień kształcenia. Wezwano do współpracy międzyuczelnianej na tym poziomie oraz większej mobilności podczas studiów

doktoranckich i po uzyskaniu doktoratu.